

«Як звучить його? Чи взагалі він звався?» Вивчення поезії М. Вінграновського «Бабунин дощ»

Наталія Рубаненко,

вчитель української мови та літератури

Бобринецької ЗОШ I–III ступенів №5 імені П.П. Шумилова
Кіровоградської області

Мета: ознайомити учнів із життям і творчим шляхом М. Вінграновського; вчити дітей виразно і вдумливо читати поезії, коментувати художні описи природи, усвідомлювати значення образного слова для вираження почуттів; формувати власне бачення ліричного героя; виховувати любов до природи.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Обладнання: картки-розсіпанки, таблиця, картини Сергія Бровка, карта України, виставка книг письменника, уривки з фільму «Повість полум'яних літ».

Епіграф:...*Той любов'ю повниться до світу,
Хто рідну землю має під собою...*

М. Вінграновський

Хід уроку

Коментар епіграфа.

Учитель. Автор цих слів – відомий український поет Микола Вінграновський. Його називають чарівником слова. Твори Миколи Степановича для дітей – це дивовижний світ, де легко та просто народжується казка, де живуть її добрі герої, де природа оживає, дивує й захоплює людину.

Бесіда за епіграфом.

Які, на вашу думку, головні слова в цих поетичних рядках? (Любов, рідна земля, світ.)

Як ви, діти, можете пояснити слово «любов»?

Чи любите ви край, в якому народилися та проживаєте?

За що ви його любите, чим він вам дорогий?

Учитель. Сьогодні ми дізнаємося багато цікавого про М. Вінграновського, а в кінці уроку дамо відповідь на запитання: чи переконав нас письменник, що для того, щоб полюбити весь світ, треба поважати та любити рідний край.

I. Актуалізація опорних знань, умінь і навичок учнів

Учитель. Микола Степанович – чудовий митець пейзажів. Сьогодні ваші однокласники поспілкувалися з хмаринкою. Давайте підслухаємо їхню розмову!

Інсценізація вірша М. Вінграновського «Молоденька хмаринка» (випереджальне завдання для групи п'ятикласників).

Хлопчик. Молоденька хмаринка

Шука в небі хатинку –

Та у небі її не знайдеш.

Дівчинка. Молоденька хмаринко,

Нема в небі хатинки,

То ж куди ти, хмаринко, підеш?

Хмаринка. Зиму де зимувати,

Літо де літувати

Та і як тоді жити, як на те?

Хлопчик. Молоденька хмаринко,

Йди до нас у хатинку –

Під вікном у нас вишня цвіте.

Дівчинка. Цвіте зранку кульбаба,
Цвіте жовта троянда,
І жовтеньким курчатка цвітуть.

Разом. Будеш їх поливати,
Будеш їх напувати,
А вони тобі щастя дадуть.

Бесіда за питаннями:

Чи сподобався вам вірш і чим саме?

Які ви знаєте вірші про природу?

Учитель. Відчуття прекрасного дано не кожному, а лише тим людям, які наділені здібностями помічати навколо і сприймати серцем розмаїття краси. Таким талантом, яскравим і неповторним, володів М. Вінграновський.

II. Мотиваційний компонент уроку

Діти, подивіться, будь ласка, у вікно! Сьогодні гарний весняний день. А ще вчора накрапав дощик, і було прохолодно. Погоду, особливо весняну, порівнюють з манірною, вередливою жінкою, у якої часто змінюється настрій.

Що спільного є між погодою та людиною?

Чи любите ви дощову погоду? Чому саме?

А чи подобалася дощова негода Миколі Вінграновському, і хто в таку погоду «іде темним садом» в його поезії – про це ми й дізнаємося на уроці.

III. Засвоєння нових знань, умінь, навичок

Розповідь про життя та творчість М. Вінграновського (групи дослідників).

«Географи» представляють «Карту життєвого шляху Миколи Вінграновського».

Географічні точки: Миколаївщина (м. Первомайськ), Київ, Москва.

Народився М. С. Вінграновський на півдні України – на Миколаївщині.

Миколаївщина – це частина України, де переплітається небо зі степом, а степ – з Південним Бугом. Змалечку тільки й бачив степ, а став дорослим – побачив ліси і ріки. (Представник з групи географів показує на карті України місця, пов'язані з життям письменника.)

Повідомлення «біографів»

Перший учень. М. С. Вінграновський народився 7 листопада 1936 року на Богополі, у м. Первомайську Миколаївської області. Він ріс самостійним, допитливим хлопчиком, змалку хотів стати актором. Після школи навчався у Всесоюзному державному інституті кінематографії (м. Москва). Працював на Київській кіностудії імені О. Довженка.

Другий учень. 26 травня 2004 року на 68 році життя серце видатного письменника, кіноактора і режисера, лауреата Національної премії України імені Т. Г. Шевченка, премії Фондації Антоновичів (США), літературної премії «Благовіст», премії імені В. Вернадського та О. Довженка, заслуженого діяча мистецтва, одного із славної когорти поетів-шістдесятників М. С. Вінграновського перестало битися.

На роковини від дня смерті поета у нашій школі було проведено вечір пам'яті нашого земляка, на будівлі школи встановлено меморіальну дошку поету.

«Літературознавці» роблять огляд книжкової виставки.

Перший учень. Писати поезії М. Вінграновський почав ще в юнацькі роки. У 1961 році «Літературна газета» опублікувала його доробок із 15 віршів.

Збірки віршів, які вийшли за життя автора: «Атомні прелюди» (1962), «Сто поезій» (1967), «Поезії» (1971), «На срібнім березі» (1978), «Київ» (1982), «Губами теплими і оком золотим» (1984), «Вибрані твори» (1986), «Цю жінку я люблю» (1990), «З обійманих тобою днів» (1993), «Любово, не прощавай!» (1996).

Другий учень. Вірші та прозові твори Миколи Вінграновського **для дітей** вийшли у збірках: «Андрійко-говорійко» (1971), «Мак» (1973), «Літній ранок» (1976), «Первінка» (1977), «Літній вечір» (1979), «Ластівка біля вікна» (1981), «На добраніч» (1983), «Кінь на вечірній зорі» (1987), «У неквапи білі лапи» (1989), «Северин Наливайко» (1996), «Козак Петро Мамарига» (2001), «Сіроманець» (2001), «Іде кіт через лід» (2003).

Третій учень. Микола Вінграновський – автор **прозових творів**: «Світ без війни» (1958), «Президент» (1960), «Сіроманець» (1977), «Гусенятко» (1978), «Літо на Десні» (1983), «Низенько пов'язана» (1985), «В глибині дощів» (1985), «П'ять повістей» (1987), «Чотирнадцять столиць України» (1996), «Манюня» (2003).

«Кінематографи» демонструють уривки фільму «Повість полум'яних літ» (1—3 хв.)

Як **кіноактор** Микола Степанович зіграв у 4 художніх фільмах. Найвідоміша роль Миколи Вінграновського – Івана Орлюка у фільмі «Повість полум'яних літ» (1961, сценарій О. Довженка). Цей фільм отримав нагороди міжнародних фестивалів у Каннах, Лондоні та Лос-Анджелесі.

Микола Вінграновський – режисер, сценарист 5 художніх та 8 документальних фільмів.

Письменник був першим президентом міжнародного ПЕН-клубу, що репрезентує українську літературу у світовому масштабі.

Робота із текстом вірша «Бабунин дощ».

Учитель. М. Вінграновський у своїх поезіях витворив художній світ, у якого природа натхненно одухотворена. У творах поета тварини, птахи, рослини наділені здатністю мислити та перейматися, як люди. Сьогодні ми ознайомимося із поезією Миколи Степановича Вінграновського «Бабунин дощ». Та спочатку поміркуємо над запитаннями.

Бесіда.

Яке природне явище називаємо дощем?

Які відчуття у вас викликає дощ?

Які зміни в природі відбуваються після дощу?

Учитель доповнює, коментує відповіді.

Читання вірша «Бабунин дощ» вчителем.

Словникова робота.

Клямка – пластинка з важільцем, якою зачиняють і відчиняють двері, хвіртку тощо.

Цяпота – дрібні краплі дощу.

Стежкоюблуката (авторське слово) – стежка, всипана яблуками.

Чамрота – сильний аромат.

Кожух – довга, не вкрита сукном шуба з великим коміром, пошита звичайно з овечої шкіри хутром до середини.

Бульбохата – калюжі, покриті бульбашками.

Робота в групах. Заповнення таблиці.

1 група заповнює колонку «Рослинний світ» (фітоніми);

2 група заповнює колонку «Тваринний світ» (зооніми);

3 група заповнює колонку «Образ істоти».

Рослинний світ: яблука, м'ята, сад, степ.

Тваринний світ: котяра, пташата, їжаки, сов'яче око, вовче око, кінь.

Образ істоти: губи, борода, вухо, руки, голова, волосся (посріблене сідло), ноги, обличчя.

Усний портрет «Хто він?»

На основі даних з колонки «Образ істоти» учні створюють її усний портрет (охочі можуть намалювати олівцями).

Обговорення усного портрета (у всіх дітей вийшов свій «він»).

Як ви вважаєте, хто в поезії «він»? (*Можливі відповіді:* дощ, казковий герой, час.)

Колективна робота. Гра «Розсипанка».

Із поданих розсипаних понять вибрати ті, що є в поезії та опосередковано чи безпосередньо вказують на рух. Записати їх у вигляді схеми навколо позначеного слова. Дібрати до них відповідні дієслова (робота в зошитах).

День, ніч (жити)	Весло (пливти)		Стежка (йти)
	РУХ		
Нога (йти, бігти)	Дощ (падати)	Крило (летіти)	Кінь (бігти)

Асоціативний куц до поняття «дощ» (на основі поезії)

Виписати з поезії метафори (пускає бульби хата, мокро дихає, і в бороді дримають їжаки).

IV. Закріплення вивченого

«Домалюйте» картинку:

пускає бульби –... (хата);

у торбі –... (кінь);

попискують пташата –... (у вусі);

дримають їжаки –... (у бороді);

знов почапав –... (у степи).

Бесіда.

Який настрій склався у вас після прочитання поезії?

Чи можна на основі цієї поезії зняти мультиплікаційний фільм?

Давайте повернемося до епіграфа уроку та дамо відповідь на запитання: чи переконав вас письменник у тому, що любити весь світ зможе лише та людина, яка поважає рідний край?

Робота із репродукціями картин Сергія Бровка.

Учитель. Навколишній світ – це не лише родина, школа, комп'ютер та друзі... Це ще й дивний світ природи, її життєдайна краса. Тому давайте будемо вчитися озиратися навколо, милуватися та цінувати кожную мить життя.

V. Підсумок уроку. «Відкритий мікрофон».

Я дізнався на уроці...

Я зрозумів...

Я навчився...

VI. Домашнє завдання

Виразно читати поезію «Бабунин дощ».

Намалювати героя з вірша М. Вінграновського «Бабунин дощ» (за бажанням).

Прочитати першу частину повісті М. Вінграновського «Сіроманець».

Література

1. Антонюк А., Кремінський Д. Лампада над Синюхою: Альбом-антологія / А. Антонюк, Д. Кремінський. – Миколаїв, 2007.
2. Воєвода З. Л. Книга для вчителя. Українська література. 5 клас / З. Л. Воєвода. – К.: Грамота, 2005.
3. Дзюба І. Духовна міра таланту / – К.: Дніпро, 1986.
4. Лесин Н. М. Літературознавчі терміни / Н. М. Лесин. – К.: Радянська школа, 1985.